

Nota overleg Schoon & Zuinig, 28okt2007

Eerste termijn SP

Algemeen

De SP stond en staat nog steeds achter de klimaatdoelstellingen van het regeerakkoord:

- 30% besparing CO2 emissies in 2020
- aandeel duurzame energie 20% in 2020 -> inmiddels verlaagd naar 16%
- 2% energiebesparing/jaar

Maar het draait wat ons betreft niet alleen om de vergezichten, maar vooral om de concrete invulling voor deze kabinetsperiode. Het grafiekje op pagina 10 geeft een projectie van het huidig beleid voor 2010 en het kabinetsdoel voor 2020. In 2020 is dit kabinet al tien jaar met pensioen. Wij zouden graag heldere doelstellingen in 2008, 2009 en 2010 geformuleerd zien, zowel voor de drie hoofdthema's als geheel, als voor de afzonderlijke sectoren. Maar die staan niet in Schoon & Zuinig. Waarom niet?

De Nota heeft gezien het aantal ondertekenaars de pretentie om integraal te zijn. Echter bepaalde thema's blijven geheel buiten beeld. De ruimtelijke ordening en het economisch beleid bijvoorbeeld. Is dat een bewuste keuze en zo ja: waarop is die gebaseerd?

Een goed ruimtelijk beleid kan een flink positief effect hebben op het energieverbruik in de gebouwde omgeving, maar ook voor transport. Waarom heeft de minister van Ruimtelijke Ordening in het kader van Schoon & Zuinig geen doelstellingen geformuleerd met betrekking tot compact bouwen, dubbel grondgebruik, functiemenging?

Hetzelfde geldt voor het economisch beleid. In de huidige globalisering lijkt schaalvergroting langzamerhand verworden tot een doel op zich. Steeds marginale kostenvoordeeltjes bij producenten gaan gepaard met steeds meer gesleep met goederen, met steeds meer negatieve milieueffecten en een steeds groter verbruik van fossiele energiebronnen. In een tijd waarin wereldwijd bloemen naar Aalsmeer gevlogen worden om daar geveild te worden en vervolgens weer verder uit te vliegen kan je je natuurlijk beperken tot het ontwikkelen van zuiniger vliegtuigen die op biobrandstof vliegen en dan ook nog eens wat boompjes planten voor iedere vlucht. De vraag is of we ons daarmee niet voor de gek houden. Als het kabinet Schoon & Zuinig wil combineren met innovatie en versterking van de economische structuur, zou het misschien beter wat meer aandacht kunnen besteden versterking van de regionale samenhang, in plaats van de met de globaliseringsstroom mee te roeien. Heeft de minister van EZ bij het schrijven van Schoon & Zuinig zich deze vraag gesteld en zo nee, is zij bereid om dat alsnog te doen?

Voorzitter, de minister van Sociale Zaken staat niet bij de ondertekenaars van de nota. Toch zou het goed zijn dat er binnen het kabinet een waakhond wordt aangesteld voor de koopkrachteffecten van dit project. Energie is een van de grootste kostenposten in de Nederlandse huishoudens. Volgens onze inschatting slaan de koopkrachteffecten niet gelijkmatig neer over alle groepen. Daarmee bestaat het risico voor ongewenste sociale bijeffecten van het klimaatbeleid. De SP-fractie zou graag de koopkrachteffecten in kaart gebracht zien. En als blijkt dat bepaalde groepen onevenredig getroffen worden, zou dat wat ons betreft moeten leiden tot aanpassing van het programma of van de fasering van het programma.

Ik kom op mijn laatste algemene punt. Het leuningdrag. Deze nota leunt erg sterk op beleid van de Europese Unie. Beleid dat er nog niet is, en waarvan de ervaring leert dat het meestal slapper uitpakt dan ons lief is. Het is waar dat klimaatbeleid een belangrijke internationale dimensie heeft, maar dat moet geen argument zijn om nationaal niet te doen wat nodig en mogelijk is. Dat kan je bv. zien aan de prestaties van andere EU-landen, zoals Duitsland en Denemarken, die inmiddels een straatlengte op Nederland voorliggen in het tempo van verduurzaming van de energievoorziening. Beide landen op het terrein van windenergie, Duitsland ook op het terrein van zonne-energie en Denemarken op het punt van warmtekracht. De SP-fractie is van mening dat er ook op nationaal niveau veel meer gedaan kan worden dan dit kabinetsplan doet. In plaats deze aanpak te bekritisieren geef ik er de voorkeur aan om zelf een aantal concrete verbetervoorstellen te doen voor de verschillende sectoren, te beginnen met de gebouwde omgeving

Gebouwde omgeving

Wij hebben drie voorstellen om de klimaatbestendigheid van het Bouwbesluit te verbeteren bij de herziening in 2009.

Allereerst zouden vanaf dat moment alle nieuwe gebouwen optimaal ontworpen moeten worden op het gebruik van actieve zonne-energie in de toekomst. PV wordt zonder subsidie ergens tussen 2015 en 2020 financieel interessant voor de kleinverbruiker en een paar jaar later ook voor de grootverbruiker. De minister van WWI heeft onlangs bij een overleg over de Bouwregelgeving toegezegd dat ze dit punt wil “meenemen”, maar achteraf ontstond twijfel wat zij hieronder verstaat. De SP-fractie zou graag zien dat per 2009 alle nieuwe gebouwen op grond van het bouwbesluit optimaal geschikt zijn voor zonne-energie. Gaat dat gebeuren?

Een vergelijkbaar voorstel hebben wij voor het bestendiger maken van nieuwe gebouwen tegen perioden van langdurige hitte. Het komt steeds vaker voor dat energiezuinige nieuwbouwprojecten tijdens zonnige periode onleefbaar zijn. Recent

speelde dat nog bij een aantal nieuwe schoolgebouwen. En ik zie ook opvallend vaak in recente nieuwbouwprojecten kort na de oplevering de airco-units tegen de gevel of op het dak verschijnen. Daarmee smelt de energiezuinigheid als sneeuw voor de zon. Het zou trouwens goed zijn als er een experimenteerprogramma komt om energiezuinige concepten voor hittebestendige gebouwen in de praktijk te testen. Je kan dan denken aan slimme zonwerende constructies, een extra geventileerde spouw buiten de bestaande schil, het toevoegen van massa op de juiste plek en nachtventilatie.

Ten derde wordt wat ons betreft het Bouwbesluit aangescherpt met een energieprestatie-eis voor bestaande gebouwen. Die eis wordt geëffectueerd op het moment dat de eigenaar een aanvraag indient voor een verbouwing of uitbreiding. Op dit moment worden dan alleen de te wijzigen onderdelen getoetst. Wij stellen voor om vanaf 2009 ook de andere gebouwdelen te toetsen en alleen nog een vergunning af te geven als na de verbouwing het hele gebouw voldoet aan de aangescherpte prestatie-eis voor bestaande gebouwen. Het voorstel van het kabinet om voorlopig alleen onderzoek te doen naar aanscherping van de normstelling is onbegrijpelijk slap in relatie tot het verbeterpotentieel van de bestaande bouwvoorraad.

Daarmee kom ik op een volgend thema: hoe zorgen we ervoor dat er tot 2011 500.000 gebouwen energiezuiniger gemaakt worden? Met name in de eigen woning sector zal dat heel lastig worden met de individuele aanpak waar het kabinet voor kiest. De SP-fractie denkt dat het slimmer is om in de koopsector juist in te zetten op een collectieve aanpak. Dat scheelt de eigenaren een hoop sores en is ook goedkoper. 90% van de sinds 1945 gebouwde woningen zijn als complex gebouwd, de meeste complexen tellen tussen 50 en 500 woningen. Door in één keer een plan te maken voor het hele complex, waar mogelijk gecombineerd met groot-onderhoud, kunnen de kosten met minstens 20% omlaag en zitten mensen korter in de rommel.

Wij stellen voor dat de overheid gerichte subsidies verstrekt voor de oprichting van verenigingen van eigenaren in de laagbouw en voor het maken van collectieve plannen. Dat kost relatief weinig belastinggeld en levert de eigenaar-bewoners toch een groter financieel voordeel op door de kwantumkorting. Ons voorstel kan trouwens gecombineerd worden met de goedkope leningen waar het kabinet aan denkt. En over leningen gesproken heb ik nóg een voorstel: schaf de verplichte taxatie af om in aanmerking te komen voor de Nederlandse Hypotheek-garantie als je een tweede hypotheek nodig hebt ten behoeve van energiebesparing. Dat scheelt voor een gemiddelde woning 600 euro.

Mijn laatste voorstellen voor de gebouwde omgeving hebben betrekking op het energielabel dat per januari a.s. verplicht wordt. Er staat echter geen straf op het ontduiken van deze verplichting. Wij stellen voor om deze vergissing snel te herstellen anders wordt het energielabel een aanfluiting. Verder zou de SP-fractie het energielabel graag omgebouwd zien naar een maatstaf voor het absoluut verbruik. Ik verwijst naar

de discussie over de dikke BMW's met een groen label, terwijl ze twee keer zoveel dorst hebben als een middenklasser met een lagere waardering.

Energiesector

De SP-fractie steunt het plan Green4Sure van de milieubeweging en de vakbonden. Het kabinet stelt dat haar eigen plan Schoon & Zuinig voor het grootste deel overeenstemt met de voorstellen van Green4Sure. Dat klopt, maar er zijn wel een paar cruciale verschillen: Schoon & Zuinig is helemaal niet zo schoon, want het leunt in stevige mate op extra kolenstroom. De CO2 emissies moeten dan onder controle gehouden worden door opvang en opslag, een nog onbewezen techniek. Een tweede belangrijke verschil is dat Schoon & Zuinig uitgaat van een hoger aandeel biomassa. Al met al vinden we Schoon & Zuinig nog steeds een slap aftreksel van Green4Sure.

Komende woensdag wordt de stimuleringsregeling duurzame energie besproken met de minister van Economische Zaken. Bij die gelegenheid willen wij ingaan op de precieze vormgeving van de regeling. Drie vragen zijn wat mij betreft vandaag al aan de orde.

Zijn de middelen die voor de uitvoering van de SDE regeling zijn uitgetrokken toereikend om de ambitie 16% marktaandeel duurzaam in 2020 te halen? Dat lijkt de SP-fractie erg onwaarschijnlijk in het licht van de middelen die waren uitgetrokken voor de MEP. Het kabinet heeft de ambities naar boven bijgesteld maar de beschikbare budgetten die nog niet zijn belegd met verplichtingen zijn veel lager. Hoe kan dat? Komt dat doordat de SDE nu voor 100% via de schatkist gefinancierd wordt en zo ja, waarom wordt er dan niet weer gekozen voor financiering via de energierekening?

De tweede vraag is: welke vormen van duurzame energie komen in aanmerking voor een bijdrage in het kader van de SDE?

Wat ons betreft niet de bijstook van biomassa. De geïmporteerde biomassa heeft, zolang er geen waterdicht certificeringssysteem bestaat, helemaal niets te maken met het begrip duurzaamheid. En binnenlandse biomassa, met name reststromen, hoeft wat ons betreft evenmin gesponsord te worden. Hooguit kunnen wij ons voorstellen dat nieuwe technieken voor het opwerken van reststromen tot hoogwaardiger energieproducten zoals biogas of bioethanol steun verdienen.

Mijn collega Gesthuizen heeft onlangs bij het debat over de regionale ontwikkelingsmaatschappijen ervoor gepleit om alle financiële regelingen op het terrein van innovatie te bundelen, of op zijn minst beter te coördineren. Nu zijn bedrijven afhankelijk van drie of vier geldstromen, elk met hun eigen besluitvormingstraject. Op deze manier is het initiatief voor een tweede generatie bioethanolfabriek in Sas van Gent in het slop geraakt. Wij vinden de afhoudende reactie van de minister van EZ op dit punt niet logisch in het kader van het kabinetsbeleid om overbodige bureaucratie aan te pakken.

Wij zouden graag een toelichting krijgen om de productmix van duurzame technieken die het kabinet voor ogen heeft bij de SDE. Welk aandeel wind op land, wind op zee, PV en WKK is er voorzien? En hoe kan het toch dat het woord zonne-energie in de nota Schoon & Zuinig nauwelijks voorkomt? Dat is toch dé energiebron van de toekomst

De laatste vraag met betrekking tot de stimuleringsregeling duurzame energie is hoe die zich verhoudt met de motie Halsema over het verplicht aandeel duurzaam. Het kabinet zegt die motie uit te voeren door op Europees niveau te streven naar een verplicht aandeel duurzame energie, maar dat lijkt me een creatieve ontsnappingsroute. Overigens heeft EnergieNed recent gewaarschuwd voor averechte effecten van een verplicht aandeel duurzaam, ik zou daar graag ook nog een reactie op krijgen van de minister van EZ.

Ik kom daarmee op de uitbreiding van het productievermogen aan windenergie. De komende vier jaar wil het kabinet 450MW extra windvermogen op zee realiseren en maar liefst 2000MW op land. De SP-steunt de uitbreiding van windvermogen, maar pleit voor een groter aandeel van de groei op zee. Het draagvlak voor windmolens op land is met name in dichtbevolkte gebieden een probleem. Je kan dus voorspellen dat de realisatie van de 2000MW ambitie een probleem gaat worden wegens een stroom van bezwaarschriften. Wat ons betreft is er ook op land nog wel wat groei mogelijk, met name in combinatie met de sanering van oude molens die op foute locaties staan. Op land zouden opstellingen geconcentreerd moeten worden langs grootschalige infra en op grote bedrijvenlocaties zoals de Maasvlakte.

Een laatste punt met betrekking tot de duurzame energie is de toegang tot het net. Steeds vaker komt het voor netcapaciteit ten behoeve van kolen- of gascentrales tot een tekort aan netwerkcapaciteit leiden, waardoor initiatieven voor duurzame energie achter het net vissen en jarenlang moeten wachten op een netaansluiting. Ik heb hierover bij het debat over de kolencentrales op 4 juli jl. een motie aangehouden, waarover de minister van VROM eerst overleg wilde voeren met haar collega van EZ. Graag zou ik horen wat dit overleg heeft opgeleverd, zodat ik de motie zo nodig alsnog in stemming kan brengen.

Ik kom daarmee op de energie-efficiency, wat mij betreft de belangrijkste duurzaamheidsoptie voor de komende tien jaar. Bij de elektriciteitsproductie zou de efficiency een flinke sprong kunnen maken als er voortaan harde eisen gesteld worden aan het nuttig gebruik van restwarmte bij nieuwe elektriciteitscentrales. Ook hierover heb ik op 4 juli een motie aangehouden op verzoek van de minister van VROM, die ik nu opnieuw in de strijd zou willen werpen. Het kabinet zegt in de nota dat voortaan bij nieuwbouw en renovatie altijd onderzocht moet worden of gebruik van restwarmte mogelijk is. Dat vind ik de omgekeerde wereld. Wat ons betreft pakken we het

probleem aan bij de bron en wel op het moment van vergunningverlening voor een nieuwe centrale.

Dan is er de efficiency aan de kant van de consument. Veel consumenten-apparatuur is energetisch van beroerde kwaliteit. Denk bv. aan de mobiele airco's die in perioden van hitte door de witgoedverkopers aan de klant gebracht worden, aan de terrasverwarming die opeens massaal in de aanbieding is bij de tuincentra.

Het kabinet verschuilt zich op dit punt weer achter Brussel (p.50). Maar waarom wordt er op apparatuur waarvan evident is dat die gemaakt is om water naar de zee te dragen geen megaheffing gezet, die hetzelfde effect heeft als een verbod? Dat mogen we toch wel van Brussel?

Daarmee kom ik op de inzet van de energiebelasting om bovenmatig elektriciteitsverbruik te ontmoedigen. De SP-fractie heeft in haar tegenbegroting voorgesteld om een nieuwe schijf energiebelasting in te voeren voor de grootverbruikers onder de kleinverbruikers in te voeren. Met name voor elektriciteit is de prijselasticiteit groot en zijn de neveneffecten volgens ons gering. Het leeuwendeel van het verbruik boven 3500 kWh/jaar zit in de categorieën luxe dan wel: pure verspilling. Voor bijzondere gevallen, bv. patiënten met elektrische apparatuur aan huis, kan er een hardheidsclausule komen.

(industrie en landbouw)

In de sectoren industrie en landbouw valt op dat de prestatieafspraken –waar blijft trouwens dat duurzaamheidsakkoord- erg mager zijn. Zeker als je bedenkt dat de energiebelasting voor grootverbruikers vrijwel nul is.

In de nota Schoon & Zuinig wordt eerst gesproken van een efficiency-doelstelling voor alle industriële sectoren van 50% tot 2030, dat is nog geen 2% per jaar. En een pagina verder is de lat gezakt tot een doelstelling van 20% in 2020 ten opzichte van 2005 en daarboven 10% besparing op fossiele brandstoffen in de keten.

De SP-fractie is van mening dat voor de grootverbruikers een efficiency-doelstelling voor deze kabinetsperiode van 3%/jaar de absolute bodemafpraak zou moeten zijn.

Wat wij missen in de nota is de inzet van parkmanagement op bedrijventerreinen als middel om energie te besparen en restwarmte beter te benutten. Bij een goede facilitaire organisatie liggen er ook kansen om restruimte op bedrijventerreinen te benutten voor de opstelling van windturbines.

In de landbouw is vooral de zeer lage doelstelling voor de groei van het aandeel gesloten kassen opvallend. 7% in 2011 en 25% in 2020 is beschamend weinig als je bedenkt dat de economische levensduur van kassen op 15-20 jaar ligt. Iedere vier jaar wordt dus 20-25% van het areaal vervangen. Gezien de enorme besparingspotentie van

de gesloten kas in combinatie met warmte- en koudeopslag zou de doelstelling met een factor twee tot drie verhoogd kunnen worden.

Opvallend is dat de nota Schoon & zuinig geen aandacht besteed aan het verminderen van de vleesproductie als middel om de emissies terug te brengen. De consumptie van vlees ligt in Nederland ver boven het niveau dat uit het oogpunt van volksgezondheid optimaal is en daarnaast is er ook nog eens een grote productie voor de export. Zeker in het licht van het recente burgerinitiatief zou het voor de hand gelegen hebben om op zijn minst de mogelijkheden te verkennen. Is het kabinet daar alsnog toe bereid?

verkeer en vervoer

Tenslotte wil ik een tweetal voorstellen doen voor de sector verkeer en vervoer.

Voor de transportsector bepleit de SP-fractie een kwaliteitsverbeterslag voor de binnenvaart. De binnenvaart heeft ondanks de relatief bescheiden investeringen in verbetering van de infrastructuur een marktaandeel van ruim eenderde in het Nederlandse vervoer. Dat is indrukwekkend. Maar het zou nog veel beter kunnen als er wat meer geïnvesteerd wordt in de haarvaten van het systeem. Ook de kleinere vaarwegen vormen essentiële schakels in een dekkend netwerk. Je zou dan het aantal weg-water-terminals verder kunnen uitbouwen en dat is een prima alternatief voor extra asfalt.

Ook de vernieuwing van de binnenvaartvloot zou gestimuleerd moeten worden. De inbouw van zuinige en schonere motoren is goed voor het energieverbruik én voor de luchtkwaliteit. De toepassing van bulb-boegen kan nog meer energie besparen. Een deel van de benodigde middelen kunnen wat ons betreft gevonden worden door de tweede sluis in het Noordzeekanaal af te blazen. Die is, zeker nu de tweede Maasvlakte doorgaat, overbodig.

Bij het personenvervoer vinden wij opvallend dat geen woord besteed wordt aan de fiets. Dat is toch hét schone en zuinige vervoermiddel bij uitstek. Terwijl Nederland historisch gezien het land is met het hoogste aandeel fietsers in het dagelijks verkeer hebben we de afgelopen jaren juist in het buitenland kunnen zien hoe de fiets op een effectieve manier ingezet kan worden als voor- en natransport voor andere vervoervormen. Daarvoor is een gebruiksvriendelijk systeem van huurfietsen of zelfs witte fietsen nodig.

De SP-fractie stelt voor om in deze kabinetsperiode te starten met het uitbouwen van OV-fiets tot een fijnmazig netwerk van leenfietsen, te beginnen in een straal van 5 kilometer rond de drukste NS-stations en de transferia rond de grote steden.

Voorzitter, afsluitend.

Net als het beleidsprogramma was de nota Schoon & Zuinig weer een prettig geïllustreerde, gemakkelijk leesbare brochure. Zeg maar een praatje bij een plaatje. Dat is fijn, daar hebben we waardering voor. Maar wat ons betreft hoeft dat wat meer substantie niet in de weg te staan.